

ПОЗИЦІЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ УКРАЇНИ У СВІТОВИХ РЕЙТИНГАХ

© 2020 КРАМАРЕНКО І. С., КОЗАЧЕНКО Л. А.

УДК 330.339.9
JEL: R11; R42; R50

Крамаренко І. С., Козаченко Л. А. Позичування інвестиційного потенціалу України у світових рейтингах

Метою статті є аналіз позицій інвестиційного потенціалу України у світових рейтингах і наведення рекомендацій щодо їх підвищення. Проведено аналіз інвестиційного клімату в Україні з позиції внутрішніх інвесторів і міжнародних рейтингових організацій, що дозволило систематизувати наявні та потенційні можливості й бар'єри що формують його поточний стан. Зауважено, що, попри покращення стану інвестиційного клімату в останні 2 роки за визначенням переліком позицій, наявні бар'єри, насамперед економічного, політичного та безпекового характеру, значною мірою стримують розвиток інвестиційної діяльності. Наявні можливості нівелюються поточними ризиками фінансового, політичного, екологічного та техногенного характеру, а нестабільність законодавства та непрогнозованість макроекономічного становища стримують започаткування масштабних довгострокових інвестиційних проєктів. Україна володіє значним ресурсним потенціалом і розгалуженою мережею інфраструктури, що досі залишаються вагомими чинниками інвестиційної привабливості з позицій іноземних інвесторів. Водночас наявні тенденції, що характеризуються неефективним і безвідповідальним використанням природних ресурсів, призводять до їх поступового скорочення та екологічного забруднення, а діюча політика короткострокового інвестування не сприяє ефективному відтворенню основних засобів виробництва й інфраструктури.

Ключові слова: інвестиції, інвестиційний потенціал, інвестиційний клімат, інвестиційна привабливість, світові рейтинги, міжнародні індекси

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-4-127-132>

Рис.: 2. **Табл.:** 1. **Бібл.:** 8.

Крамаренко Ірина Сергіївна – кандидат економічних наук, доцент, декан факультету права та соціально-освітніх технологій, Миколаївський міжрегіональний інститут розвитку людини Університету «Україна» (вул. 2 Військова, 22, Миколаїв, 54003, Україна)

E-mail: irinamk86@gmail.com

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-0417-0918>

Козаченко Лілія Анатоліївна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри обліку і оподаткування, Миколаївський національний аграрний університет (вул. Георгія Гонгадзе, 9, Миколаїв, 54020, Україна)

E-mail: kozachenko15@ukr.net

ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-3645-4066>

УДК 330.339.9
JEL: R11; R42; R50

Крамаренко И. С., Козаченко Л. А. Позичувание инвестиционного потенциала Украины в мировых рейтингах

Целью статьи являются анализ позиций инвестиционного потенциала Украины в мировых рейтингах и приведение рекомендаций по их повышению. Проведен анализ инвестиционного климата в Украине с позиции внутренних инвесторов и международных рейтинговых организаций, что позволило систематизировать имеющиеся потенциальные возможности и определить барьеры, формирующие его текущее состояние. Замечено, что, несмотря на улучшение состояния инвестиционного климата за последние 2 года по определенному перечню позиций, имеющиеся барьеры, прежде всего экономического, политического характера, а также в сфере безопасности, в значительной степени сдерживают развитие инвестиционной деятельности. Имеющиеся возможности нивелируются текущими рисками финансового, политического, экологического и техногенного характера, а нестабильность законодательства и непрогнозируемость макроекономического положения сдерживают начала масштабных долгосрочных инвестиционных проектов. Украина обладает значительным ресурсным потенциалом и разветвленной сетью инфраструктуры, до сих пор остаются весомыми факторами инвестиционной привлекательности с позиций иностранных инвесторов. Вместе с тем имеющиеся тенденции, характеризующиеся неэффективным и безответственным использованием природных ресурсов, приводят к их постепенному сокращению и экологическому загрязнению, а действующая политика краткосрочного инвестирования не способствует эффективному воспроизводству основных средств производства и инфраструктуры.

Ключевые слова: инвестиции, инвестиционный потенциал, инвестиционный климат, инвестиционная привлекательность, мировые рейтинги, международные индексы.

Рис.: 2. **Табл.:** 1. **Библ.:** 8.

Крамаренко Ирина Сергеевна – кандидат экономических наук, доцент, декан факультета права и социально-образовательных технологий, Николаевский межрегиональный институт развития человека Университета «Украина» (ул. 2 Военная, 22, Николаев, 54003, Украина)

E-mail: irinamk86@gmail.com

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-0417-0918>

Козаченко Лилия Анатольевна – кандидат экономических наук, доцент, доцент кафедры учета и налогообложения, Николаевский национальный аграрный университет (ул. Георгия Гонгадзе, 9, Николаев, 54020, Украина)

E-mail: kozachenko15@ukr.net

ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-3645-4066>

Kramarenko I. S., Kozachenko L. A. Positioning of Ukraine's Investment Potential in the World Rankings

The article is aimed at analyzing the positions of Ukraine's investment potential in the world rankings and making recommendations to raise them. The analysis of the investment climate in Ukraine from the point of view of domestic investors and international rating organizations is carried out, allowing to organize the available potential and define the barriers that form its current status. It is noted that, despite the improvement of the investment climate over the past two years according to certain positions, the existing barriers, especially of economic, political and security nature, significantly hinder the development of investment activities. The existent opportunities are leveled by the current financial, political, ecological and man-made risks, and the instability of legislation and the unpredictable macroeconomic situation are holding back the start of the large-scale and long-term investment projects. Ukraine has significant resource potential and an extensive infrastructure network, and the factors of investment attractiveness from the point of view of foreign investors remain significant. However, the current tendencies characterized by inefficient and irresponsible use of natural resources have led to their gradual reduction together with environmental pollution, and the effective short-term investment policy does not contribute to an efficient reproduction of basic means of production and infrastructure.

Keywords: investment, investment potential, investment climate, investment attractiveness, world rankings, international indices.

Fig.: 2. **Tabl.:** 1. **Bibl.:** 8.

Kramarenko Irina S. – PhD (Economics), Associate Professor, Dean of the Faculty of Law and Social and Educational Technologies, Mykolaiv Interregional Institute of Human Development of the "Ukraine" University (22 2 Viiskova Str., Mykolayiv, 54003, Ukraine)

E-mail: irinamk86@gmail.com

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-0417-0918>

Kozachenko Liliia A. – PhD (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Accounting and Taxation, Mykolayiv National Agrarian University (9 Heorhiia Honhadze Str., Mykolayiv, 54020, Ukraine)

E-mail: kozachenko15@ukr.net

ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-3645-4066>

Світова економічна криза, що спричинена пандемією, сприяє зниженню ефективності функціонування української економіки, дестабілізує економічний розвиток країни і погіршує позиції у міжнародних економічних рейтингах. Також одним із головних чинників у прийнятті рішення щодо здійснення іноземних інвестицій потенційними інвесторами є оцінка інвестиційної привабливості його потенціалу. Як правило, при оцінці інвестиційної привабливості аналізуються національні фактори, що її визначають і характеризуються показниками економічного, соціального, правового та політичного середовища країни. Аналіз позиціонування інвестиційного потенціалу України у світових рейтингах дозволить виявити основні бар'єри, що гальмують розвиток. Виявлені бар'єри дозволять сформулювати напрями розвитку на найближчу перспективу, де інвестиційний потенціал займе ключові позиції.

Основним теоретичним концепціям розвитку національної економіки та інвестиційного потенціалу в умовах глобалізації присвячено праці відомих вітчизняних учених, таких як: О. Є. Гудзь, М. Я. Дем'яненко, І. О. Іртищева, Г. О. Крамаренко, І. О. Крюкова, О. Є. Кузьмін, В. Г. Маргасова, О. Г. Мельник, І. М. Назаренко, П. Т. Саблук, П. Т. Стецюк, М. І. Стегней, В. Я. Плаксієнко, О. Є. Чорна та ін. Але, віддаючи належність внеску науковців у теорію та практику розвитку інвестиційного потенціалу, що з огляду на сучасні умови макроекономічного стану постійного моніторингу потребує відслідковування України в міжнародних рейтингах, оскільки відповідні рейтингові місця, якими відзначають Україну світові організації, є індикаторами її розвитку.

Метою статті є аналіз позицій інвестиційного потенціалу України у світових рейтингах і наведення рекомендацій щодо їх підвищення.

Попри певні позитивні зрушення, інвестиційний клімат в Україні залишається несприятливим, про що свідчать скорочення обсягів прямих іноземних інвестицій та значний вплив інвестиційного капіталу з України.

Згідно з оцінками уряду структурна перебудова економіки потребує загальних інвестицій на суму від 140 до 200 млрд дол. США, а щорічна потреба в інвестиціях складає у середньому 20 млрд.

Значний нищівний удар по стану інвестиційного клімату в країні було здійснено внаслідок військової агресії Російської федерації на сході України та окупації частини територій. Наслідком стала втрата близько 20 % економічного потенціалу, людських, матеріальних та енергетичних ресурсів, деструкція логістичних потоків і втрата частини ринків збуту. Військова загроза та невизначений стан окремих територій і досі залишаються однією з найбільших проблем у формуванні інвестиційного клімату внаслідок значного підвищення рівня ризиковості інвестицій, особливо довгострокових.

Окрім того, в Україні склався специфічний інвестиційний клімат, що характеризується відсутністю системності й узгодженості в прийнятті рішень на різних рівнях управління, високим динамізмом змін у законодавстві й економічній політиці, значним рівнем бюрократизації господарської діяльності та переважанням суб'єктивних чинників у процесах державного адміністрування.

На думку Щепіної Т. Г., в Україні все ще залишаються проблеми організаційного характеру, що ускладнюють процеси залучення інвестицій та негативно впливають на стан інвестиційного клімату, серед яких автор виділяє такі:

- ✦ «орієнтація українського уряду на залучення фінансових ресурсів переважно від міжнародних фінансових організацій (МВФ, МБРР), що призводить до недооцінки необхідності стимулювання дій приватних іноземних інвесторів;
- ✦ домінування урядової політики в Україні та вплив на неї політико-економічних угруповань, орієнтованих на отримання не економічного прибутку, а рентних доходів, що стимулює закритість і викликає негативне ставлення до «чужинців»: як національних, так і іноземних потенційних інвесторів;
- ✦ в урядових структурах і на регіональному рівні управління зберігається поділ інвесторів на «своїх» та «чужих», однак зрозуміло, що сьогодні від бюрократичного свавілля потерпають як перші, так і другі [1].

Об'єктивною оцінкою інвестиційного клімату в країні можна також вважати позиції держави у різних міжнародних рейтингах, що формуються на основі комплексного інтегрального оцінювання найбільш суттєвих чинників конкурентоспроможності

економіки, ефективності державних інституцій, розвитку основних інвестиційних ресурсів, економічної мобільності та відкритості економіки тощо.

До найбільш відомих і впливових світових рейтингів, що прямо чи опосередковано характеризують стан інвестиційного клімату в країні, можна віднести:

- ✦ рейтинг легкості ведення бізнесу «Doing business», який щорічно проводиться Світовим банком [2];
- ✦ глобальний індекс конкурентоспроможності «The Global Competitiveness Index», заснований міжнародним економічним форумом [3];
- ✦ індекс економічної свободи «Index of Economic Freedom» [4] американського аналітичного центру Heritage Foundation;
- ✦ індекс інвестиційної привабливості [5], що розраховується Європейською бізнес-асоціацією;
- ✦ Глобальний інноваційний індекс «Global Innovation Index» [6], який щорічно видається всесвітньою організацією інтелектуальної власності.

Як показують результати дослідження, позиції України у наведених вище міжнародних рейтингах покращуються. Динаміку розміщення України у найбільш відомих рейтингах інвестиційного клімату наведено у табл. 1.

Таблиця 1

Позиції України у міжнародних рейтингах

Назва рейтингу	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	Зміна позицій	
									2018/ 2011 рр.	2018/ 2017 рр.
Doing business	147	149	152	137	112	96	83	76	71	13
Global Competitiveness Index	89	82	73	84	76	79	89	83	6	6
Index of Economic Freedom	162	164	163	161	155	162	166	150	12	16
Investment attractiveness	2,58	3,28	2,18	2,12	1,87	2,57	2,88	3,15	0,57	0,27
Global Innovation Index	58	62	66	63	58	56	50	43	15	7

Джерело: сформовано авторами за The official site of EBA (2018) Investment attractiveness index of Ukraine. The mood of investors in the and half of 2017» [5].

Згідно з рейтингом легкості ведення бізнесу (Doing business) Україна у 2018 році (за результатами 2017 року) зайняла 76 місце із 190 країн світу, підвищивши свої позиції на 4 бали порівняно з попереднім періодом. Згідно з підрахунками експертів Світового банку кожен додатковий пункт у рейтингу легкості бізнесу держави зумовлює приплив додаткових інвестицій в її економіку на суму близько 500 млн дол. США. Попри позитивну тенденцію кінцевого показника, окремі критерії в індексі погіршилися порівняно з попереднім періодом, серед них:

- ✦ міжнародна торгівля та співробітництво (–5 балів) із 109 на 115 позицію;
- ✦ реєстрація власності (–2 бали) з 61 на 63 сходинку;
- ✦ доступ до кредитних ресурсів (–1) з 19 на 20;
- ✦ сплата податків - із 83 на 84 (–1 сходинка);
- ✦ виконання контрактів з 40 на 81 сходинку (–40 позицій).

На рис. 1 наведено динаміку позицій України за основними складовими рейтингу ведення бізнесу у 2011–2017 рр.

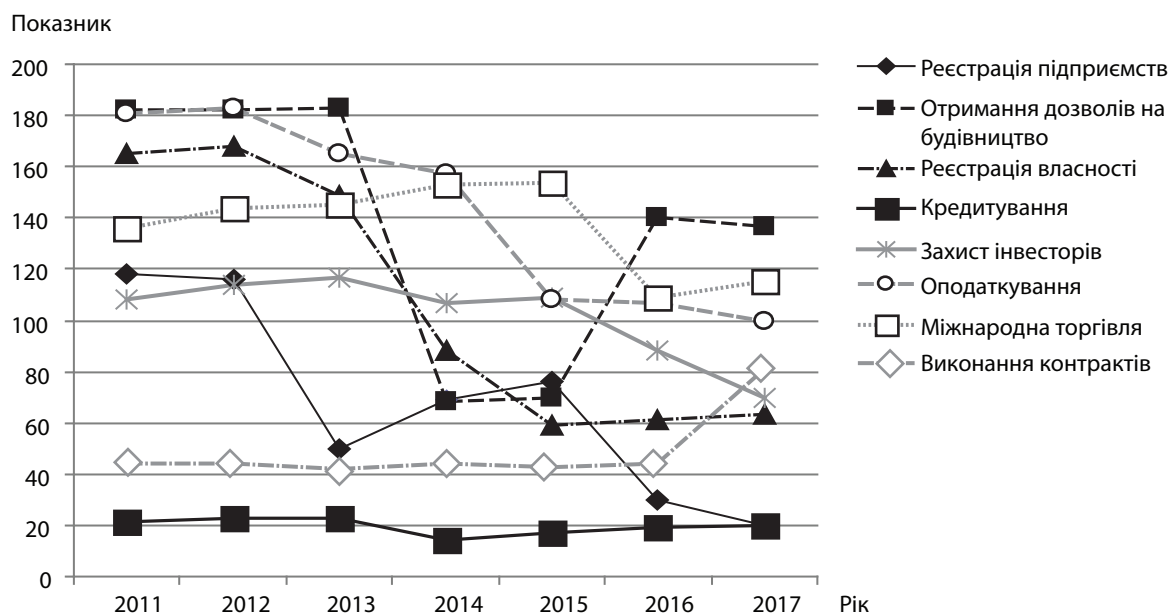

Рис. 1. Динаміка позицій України за основними складовими у рейтингу «Doing business»

Джерело: сформовано авторами на основі [5].

Як бачимо з рис. 1, попри втрату окремих позицій, прогрес у сфері створення умов для розвитку бізнес-середовища в Україні є очевидним. Такі зрушення позиціонуються владою як індикатор успішності проведення реформ. Проте найбільш гострими питаннями, як для іноземних, так і вітчизняних інвесторів, в Україні залишаються: корупція, захист прав власності, високі кредитні ставки, ведення міжнародної торгівлі та адміністративні бар'єри у сфері започаткування й закриття бізнесу.

За результатами дослідження, опублікованого у рейтингу Міжнародного економічного форуму «The Global Competitiveness Index 2018», наша країна зайняла 83 місце, тим самим піднявшись на 6 сходинок порівняно з позицією 2017 року. Відповідно до складових рейтингу відносно слабкі позиції Україна займає за такими складовими:

- ✦ макроекономічна стабільність – 131 місце;
- ✦ державні інституції – 10 місце;
- ✦ фінансова система – 117 місце;
- ✦ рівень охорони здоров'я – 94 місце;
- ✦ динаміка розвитку бізнесу – 86 місце.

Відносними перевагами нашої держави, що забезпечують гідне місце серед інших країн, залишаються:

- ✦ розвиток інфраструктури – 57 місце, що зумовлено високим рівнем електрифікації території та розгалуженою системою транспорту;
- ✦ розвиток ринку праці – 66 місце завдяки доступній та водночас кваліфікованій робочій силі;

- ✦ здатність до інновацій – 58 місце та рівень адаптації до технологій – 7 місце;
- ✦ місткість ринку – 47 місце.

Отже, конкурентні переваги, що позитивно впливають на рівень інвестиційного клімату нашої країни, забезпечується насамперед завдяки людському, природному потенціалу та напрацюваннями попередніх поколінь. Водночас при збереженні наявних тенденцій щодо скорочення людських ресурсів і неефективного використання економічного потенціалу у майбутньому Україна ризикує втратити конкурентні позиції.

Індекс інвестиційної привабливості, що обчислюється Європейською Бізнес Асоціацією впродовж 2016–2018 років, також показує тенденцію до зростання.

На рис. 2. наведено динаміку індексу, що розраховується на основі опитувань керівників понад 140 українських і міжнародних компаній, що працюють на вітчизняному ринку, стосовно їх оцінки інвестиційного середовища. Індекс розраховується за 5-бальною шкалою.

Як свідчать дані проведеного опитування, у 2018 році індекс інвестиційної привабливості України вийшов з негативної площини та перейшов у нейтральну.

Серед змін, що позитивно позначилися на стані інвестиційного клімату, респонденти зазначили: відкритість державних даних, поступову дерегуляцію бізнес-середовища, розвиток електронних сервісів і діджиталізацію економіки, спрощення дозвільних процедур, впровадження мораторію на перевірки, автоматичне відшкодування ПДВ та скасування печат-

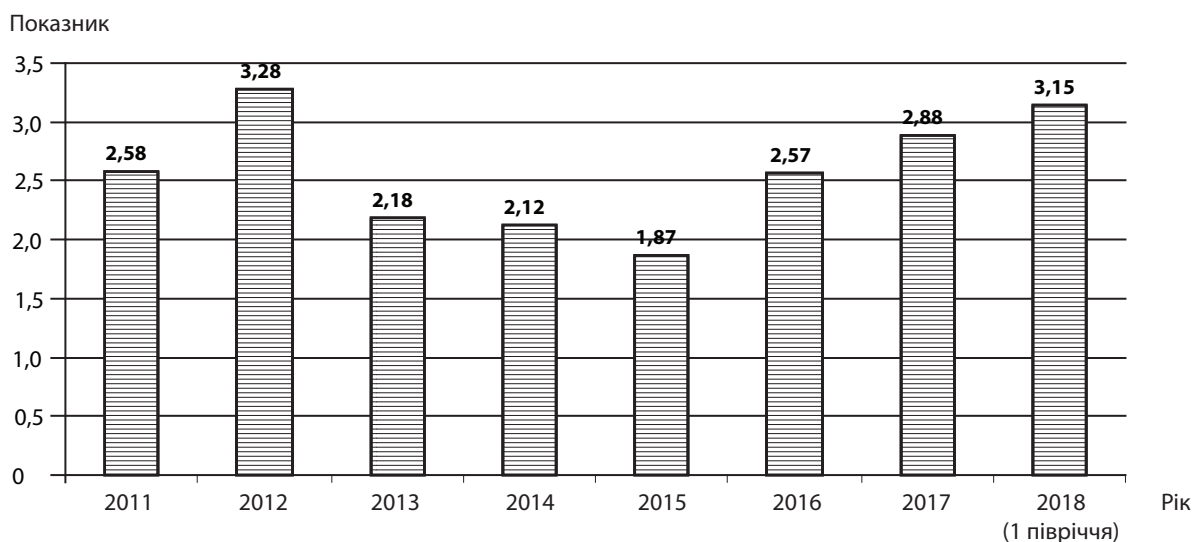

Рис. 2. Динаміка індексу інвестиційної привабливості України за версією Європейської Бізнес Асоціації

Джерело: [5]

ки. Окрім того, 30,5 % опитаних керівників компаній позитивно оцінюють прийняття законів: «Про товариства з обмеженою відповідальністю», «Про валюту», «Про антикорупційний суд».

Водночас результати опитування показують, що, незважаючи на деяке послаблення, негативні бізнес-настрої залишаються. Цьому сприяє насамперед: продовження військового конфлікту, нестабільність макроекономічної ситуації, контрабанда та рейдерські захоплення бізнесу, посилення податкового тиску та зростання цін на енергоносії.

Ключовою проблемою, що здійснює суттєвий негативний вплив на інвестиційний клімат у регіонах країни, вже протягом багатьох років є значний рівень корупції, що попри численні законодавчі, адміністративні та організаційні новачки не вдається подолати. Зокрема, «згідно з результатами дослідження міжнародної антикорупційної організації «Transparency International», Україна здобула 30 балів зі 100 можливих у дослідженні «Transparency International» «Індекс сприйняття корупції» (CPI) за 2017 рік і посіла 130 місце (зі 180 країн). Це на 1 бал більше та на 1 позицію вище, ніж у минулому році (29 балів, 131 місце зі 176 країн). Але в динаміці результати 2017 року нижчі (1 бал проти 2), ніж у 2016 році» [6, с. 153]. Переміщення нашої країни на вищу сходинку у рейтингу протидії корупції стало можливим внаслідок запровадження системи антикорупційних заходів, серед яких:

- ✦ активізація діяльності антикорупційних органів (САП, НАБУ) та прийняття Закону про створення антикорупційного суду;
- ✦ продовження реформи у сфері державних закупівель з обов'язковим використанням системи «ProZorro»;

- ✦ поступове усунення недоліків у функціонуванні реєстру електронних декларацій посадових осіб;
- ✦ продовження реформування ринку газу;
- ✦ проведення заходів з дерегуляції бізнесу та спрощення його адміністрування.

Водночас ефективне впровадження реформ та продовження структурної перебудови економіки, що повинно позитивно позначитися на формуванні інвестиційного клімату, перебуває лише на стадії зародження і поки не дало значних позитивних результатів.

Вказані процеси гальмуються відсутністю чіткого стратегічного вектора та цільової визначеності щодо подальшого розвитку національної економіки, відсутністю політичної згоди стосовно методів вирішення значного переліку накопичених проблем, тиском зовнішніх кредиторів і вагомим світовим гравців [7; 8].

Проведене дослідження підтвердило, що покращення інвестиційного клімату в Україні потребує комплексного, узгодженого на всіх рівнях збалансованого стратегічного підходу, реалізація якого підпорядкована єдиній стратегічній меті, а саме – переходу національної економіки до інноваційної моделі сталого розвитку. Реалізація вказаної мети потребує розроблення комплексу економічних, інституційно-правових організаційно-адміністративних механізмів державного регулювання та інструментів їх втілення в межах розробленої інвестиційної політики.

ВИСНОВКИ

Проведено аналіз інвестиційного клімату в Україні з позиції внутрішніх інвесторів і міжнародних рейтингових організацій, що дозволило систематизувати наявні та потенційні можливості й бар'єри,

що формують його поточний стан. Зауважено, що, попри покращення стану інвестиційного клімату в останні 2 роки за визначеним переліком позицій, наявні бар'єри, насамперед економічного, політичного та безпекового характеру, значною мірою стримують розвиток інвестиційної діяльності.

Наявні можливості нівелюються поточними ризиками фінансового, політичного, екологічного та техногенного характеру, а нестабільність законодавства й непрогнозованість макроекономічного становища стримують започаткування масштабних довгострокових інвестиційних проектів. Україна володіє значним ресурсним потенціалом і розгалуженою мережею інфраструктури, що досі залишаються вагомими чинниками інвестиційної привабливості з позицій іноземних інвесторів.

Водночас наявні тенденції, що характеризуються неефективним і безвідповідальним використанням природних ресурсів, призводять до їх поступового скорочення та екологічного забруднення, а діюча політика короткострокового інвестування не сприяє ефективному відтворенню основних засобів виробництва й інфраструктури. ■

ЛІТЕРАТУРА

- Щепіна Т. Г. Проблеми формування сприятливого інвестиційного клімату в Україні. *Проблеми підвищення ефективності інфраструктури*. 2014. Вип. 38. С. 109–114.
- The official site of The World Bank. Doing Business Comparing Business Regulation for Domestic Firms in 190 Economies 2017. A World Bank Group Flagship Report. URL: <http://www.doingbusiness.org/en/rankings>
- The Global Competitiveness Report 2017–2018 // World economic forum (2017). URL: <https://www.weforum.org/reports/theglobal-competitiveness-report-2017-2018>
- Індекс економічної свободи «Index of Economic Freedom» американського аналітичного центру Heritage Foundation. URL: <https://www.heritage.org/index/>
- Investment attractiveness index of Ukraine. The mood of investors in the 2nd half of 2017 // EBA (2018). URL: <https://eba.com.ua/wpcontent/uploads/2018/02/Copy-of-EBA-InvestmentAttrativeness-Index-2017-UKR.pdf>
- Вербіцька І. І. Інвестиційна привабливість України: проблеми та перспективи. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2018. Вип. 22. С. 150–154.
- Крамаренко І. С. Формування та розвиток регіонального інвестиційного потенціалу в умовах структурних трансформацій економіки: теорія, методологія та практика. Миколаїв : ФОП Швець В. М., 2019. 356 с.
- Крамаренко І. С., Козаченко Л. А. Залучення інвестицій в регіони України: стан та перспективи розвитку. *Економіка. Фінанси. Право*. 2014. № 3. С. 25–29.

REFERENCES

- "Indeks ekonomichnoi svobody «Index of Economic Freedom» amerykanshoho analitychnoho tsentru Heritage Foundation" [Index of Economic Freedom "Index of Economic Freedom" of the American Think Tank Heritage Foundation]. <https://www.heritage.org/index/>
- "Investment attractiveness index of Ukraine. The mood of investors in the 2nd half of 2017". EBA (2018). <https://eba.com.ua/wpcontent/uploads/2018/02/Copy-of-EBA-InvestmentAttrativeness-Index-2017-UKR.pdf>
- Kramarenko, I. S. *Formuvannia ta rozvytok rehionalnoho investytsiynoho potentsialu v umovakh strukturnykh transformatsii ekonomiky: teoriia, metodolohiia ta praktyka* [Formation and Development of Regional Investment Potential in the Conditions of Structural Transformations of Economy: Theory, Methodology and Practice]. Mykolaiv: FOP Shvets V. M., 2019.
- Kramarenko, I. S., and Kozachenko, L. A. "Zaluchennia investytsii v rehiony Ukrainy: stan ta perspektyvy rozvytku" [Attracting Investments in the Regions of Ukraine: State and Prospects of Development]. *Ekonomika. Finansy. Pravo*, no. 3 (2014): 25-29.
- Shchepina, T. H. "Problemy formuvannia spriyatlyvoho investytsiynoho klimatu v Ukraini" [Problems of Forming a Favorable Investment Climate in Ukraine]. *Problemy pidvyshchennia efektyvnosti infrastruktury*, no. 38 (2014): 109-114.
- "The Global Competitiveness Report 2017-2018". World economic forum (2017). <https://www.weforum.org/reports/theglobal-competitiveness-report-2017-2018>
- "The official site of The World Bank. Doing Business Comparing Business Regulation for Domestic Firms in 190 Economies 2017. A World Bank Group Flagship Report". <http://www.doingbusiness.org/en/rankings>
- Verbitska, I. I. "Investytsiina pryvablyvist Ukrainy: problemy ta perspektyvy" [Investment Attractiveness of Ukraine: Problems and Prospects]. *Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky*, no. 22 (2018): 150-154.